

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Vývoj obrazu právník ve filmu

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Terezie Kosíková

2015
VIII. ročník SVO

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VIII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO a jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V ...Praze..... dne10.4.2015.....

.....

Terezie Kosíková

Vývoj obrazu právník ve filmu

1. Obsah

Vývoj obrazu právník ve filmu	3
1. Obsah	3
2. Úvod.....	4
3. Pro se zabývat právníckými filmy?.....	4
4. Hrdinští právníci 50. a 60. let.....	5
4.1. Jako zabít ptáka.....	9
4.2. Další filmy s estnými právníky	10
5. Odporní právníci od 90. let až do současnosti	12
5.1. ábl v advokát.....	15
5.2. Ostatní filmy se zlotilými právníky.....	17
6. Záv r	20
7. Bibliografie	21
8. Další zdroje.....	22

2. Úvod

Ve své práci vycházím osnovou hlavně z jedné odborné práce¹, která se týká problematiky, na kterou se snažím zaměřit, tedy vývoje obrazu právníku ve filmu. Avšak tuto práci kompiluji a jak doufám ucelen ji propojuji s dalšími články, abych stručně a co se problematiky týká, srozumitelně ji zobrazila daný vývoj pro české publikum. Pro toto téma jsem se rozhodla také proto, že právnícké filmy v obecně (nemluvíme již o jejich vývoji, tendencích a smyslu), bývají v tuzemsku odbornou veřejností zatím opomíjeny. Považuji tuto oblast za nedostatečně doceněnou jak svou veřejností (i když v anglických zdrojích je již snáze dohledatelná a najdeme zde autory, kteří se snaží téma prosadit a kvalitně zpracovávají tuto problematiku), tak našimi českými autory, kde jsem přes mou snahu nenašla komplexní dílo zabývající se právníckými filmy (a jejich vývojem), a již českými, evropskými nebo americkými.² Já sama jsem se rozhodla zabývat vývojem amerických (především hollywoodských) právníckých filmů, především vývojem obrazu právníku v těchto amerických filmech. Právnícké filmy během 20. století díky velké produkci a dlouhodobé popularitě zaujaly své stálé místo a prodávaly také svůj vývoj. Proto v této práci můžeme vyhledat tendence k zobrazování právníků a k struktuře těchto filmů v průběhu 20. století.

3. Proč se zabývat právníckými filmy?

Film a elektronická média v uplynulých 80 letech dramaticky změnily způsob našeho vnímání světa. A přesto, že všichni tyto masové prostředky konzumujeme, mnohdy se jimi více nezabýváme a neužíváme se jim lépe rozumět, „číst“ je.³ Analýza filmů stejně jako rozbor literárních děl není a pozvedává a nutí ho uvažovat v širší perspektivě a tím rozvíjí jeho intelekt.

¹ BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ročník 55, číslo 4, s. 961-980. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961.

² Tím však nechci říci, že žádné práce zabývající se propojením práva a filmu neexistují (spíše jich není mnoho a nejsou snadno dostupné). Živým důkazem je například kniha ...právo, jazyk a právní věda, v kterém se Škop zabývá také rolí filmu jak v právní praxi, tak v teorii. ŠKOP, Martin. --právo, jazyk a právní věda. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013, 182 s. ISBN 978-808-7284-377.

³ MONACO, James. Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií: umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004, s.12, Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6.

Dalším důvodem je využití právnických filmů při vzdělávání studentů práva a v procesu poznávání spravedlnosti. Filmy mohou nastítnit příběhy, které nás samotné postaví před morální otázky a nutí nás se rozhodnout. James R. Elkins, profesor práva na West Virginia University, zdrazuje důležitost právnických filmů a doporuuje jejich rozebírání na samostatných seminářích. Podle jeho názoru by měl být prostor nejen pro prakticky a teoreticky zaměřené semináře, ale také pro kurzy, kde dochází ke kultivaci právníků, pomocí filmů a jejich příběhů.⁴ „Jednoduše řečeno, právníci vystupující ve filmech nás učí, kdo jsme a kým se staneme, když budeme dlat vci, které nkte í právníci d lají. Samoz eejm nás také obrací k v ným, výostným otázkám: Jak vzniká právo? Jaký je vztah (vztah ze všech nejproblemati t jší) mezi právem a spravedlností?“⁵

V neposlední řadě nás zkoumání zobrazení právníků a justice ve filmech informuje o názoru dnešní společnosti.⁶ A je již názor ve ejnosti formován filmy (producenty, režiséry) nebo jsou filmy formovány náladami ve společnosti, pro právníky by měla být podstatná informace, jak jsou zobrazováni a jak velké d v e se ve filmech t ší. Vzhledem k ší i publika hollywoodských filmů v Americe i ve sv t , m žeme hovo it o globálním dopadu, které tyto filmy na pov domí divák mají. Proto zdánliv neškodný film, který zobrazuje právníky až groteskn , m že v laickém divákovi vyvolat dojem, že tomu tak ve skute nosti opravdu je. A už nás mají právníké filmy moráln pou it i upozornit na nedostatky justí ního systému, nem li by nám, „aktivním ú astník m práva“, z stávat lhostejné.

4. Hrdinští právníci 50. a 60. let⁷

Jak jsme již íkali, soudní prost edí je astým nám tem hollywoodských filmů . Hledání spravedlnosti, morální otázky, dva protich dné postoje soupe ících stran, to vše zaru uje právníkým film m dramati nost, po které diváci touží. Logicky se tyto filmy neobejdou bez zobrazování také právníků a jejich charakteru. Škála portrét právníků je pestrá od hrdin

⁴ ELKINS, James R. Reading/Teaching Lawyer Films. Vermont Law Review. 2004, ro . 28, . 4, s. 813-879.

⁵ „Simply put, lawyers in film teach us who we are and what we become when we do what some lawyers will do. And, of course, film lawyers teach us about perennial, ultimate questions: How is law enacted? What is the relationship---a most troubled and troubling one-between law and justice?“(P eklad autora). ELKINS, James R. Reading/Teaching Lawyer Films. Vermont Law Review. 2004, ro . 28, . 4, s. 829

⁶ ŠKOP, Martin. --právo, jazyk a p íb h. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013, s.152-153, ISBN 978-808-7284-377.

⁷ Struktura rozd lení filmů vychází z lánk viz 1.V. a VI. kapitola se vztahuje k BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ro . 55, . 4, s. 961-980. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961.

s pevnými morálními zásadami až po právnické padouchy, hodnotící důležitost klienta podle jeho peněženky. S postupem času však můžeme v průběhu 20. století a začátku 21. století vysledovat různé fáze zobrazování právníků. Ani v českém publiku tento vývoj neunikl⁸ a 50. a 60. léta se začala do období právníků hrdinů, kteří oplývali morálním kreditem a to a již stáli na kterékoli straně v soudním procesu. Ve většině filmů z tohoto období můžeme sledovat právníky, kteří se snaží hledat a prosazovat spravedlnost a vždy dbát klientových zájmů. V této kapitole se zaměříme na hrdinské filmy, najdeme v nich opakující se schéma a pokusíme se hledat jeho příčiny. Výběr analyzovaných filmů není lehká záležitost, protože těch, co se týkají právnického tématu a pocházejí ze sledovaného období je mnoho a vzhledem k rozsahu SVOC vyjmenovat všechny není realizovatelné. Proto se budeme zabývat jen filmy, které jsou kritiky a veřejností oceňovány a které jasně spadají do skupiny právnických filmů. Díla pak budeme srovnávat s dobovým kontextem a právnickými etickými kodexy, vztahující se k dané době.

Na začátku 20. století ve veřejnosti převládala kritika i nechuť k právníkům, ale i ve většině lidí i k justičnímu systému celkově. Nálady ve společnosti můžeme ilustrovat i výrokem prezidenta Roosevelta, který nazval právníky „najatou prohnaností“⁹. Slavná je také řeč Deana Pounda, kterou přednesl v roce 1906 na setkání American Bar Association v Minnesotě.¹⁰ Pound v proslovu volá po reformě a otevřeně kritizuje právníky a jejich chování. Pound upozorňuje: „...To vede právního zástupce k opomínání toho, že je úředník soudu a musí se zabývat normami zákona a postupovat přesně tak, jako když se fotbalový trenér zabývá pravidly sportu (...) Efekt přehnané spornosti našeho soudního řízení nevede jenom k dráždivým ústředníkům, svdkům a soudcům v jednotlivých případech, ale k navození falešné představy o účelu a záměru práva celému společenství.“¹¹ Jako reakce na diskutabilní úroveň soudnictví a veřejnou nespokojenost byl v roce 1908 vydán první právnický etický kodex nazvaný Canons of Legal Ethics (Canons, Pravidla právní etiky), ten bez větších změn zůstal platný až do roku 1969. A právě v normách tohoto kodexu vidí Beard podobnost a souvislost s charakterem

⁸ASIMOW, Michael R. Lawyers and Popular Culture: Bad Lawyers in the Movies., Nova Law Review. 2000, ro. 24, č. 2, s. 533-594. DOI: 10.2139/ssrn.159295.

⁹“Hired cunning” (přeložil autor).

¹⁰RE, Edward D. "The Causes of Popular Dissatisfaction with the Legal Profession. St. John's Law Review. 2012, ro. 68, č. 1.

¹¹„It leads counsel to forget that they are officers of the court and to deal with the rules of law and procedure exactly as the professional football coach deals with the rules of the sport... The effect of our exaggerated contentious procedure is not only to irritate parties, witnesses and jurors in particular cases, but to give the whole community a false notion of the purpose and end of law“ (přeložil autor), Roscoe Pound, The Causes of Popular Dissatisfaction with the Administration of Justice, 29 A.B.A. Rep. 395 (1906).

estných právníků 50. a 60. let. Již v preambuli nalézají myšlenky podnětující k zachování
isté a neposkvrněné spravedlnosti (spravedlnosti, po které ve svém proslavu volal i Pound).
„...To nemůže být zachováno, dokud nebudou chování a pohnutky členů naší profese takové,
že si zaslouží uznání všech spravedlivých lidí.“¹² Canons of Legal Ethics radí právníkovi, aby
se řídil spíše svým svědomím, než slepě následoval klientova přání. Byl to kodex obsahující
soubor rad a hodnot, spíše než striktní a uzavřená pravidla. I když není žádný dohledatelný
příkaz, že filmový tvůrčí z 50. a 60. let našli inspiraci v Canons, stále můžeme najít mnoho
podobností s vlastnostmi, které jsou prosazovány v kodexu a které uvádí do praxe filmové
postavy právníků¹³.

Kladné vnímání právníků bylo ovlivněno i jejich zásluhou na lidských právech během
20. století. Právníci v USA dosahovali sociálních změn v americké společnosti bez ohledu na
to, zda vystupovali výlučně jako ochránci zájmů svých klientů, či jako zástupci
lidskoprávních organizací usilujících o změnu standardů ochrany lidských práv. „Mnoho
příkladů v celé historii dokládá případy, kdy právníci dosáhli významných změn
ve společenském uspořádání, aniž by vyšli ze svých tradičních právních rolí. Roe vs. Wade,
Brown vs. Board of Education a Lawrence vs. Texas jsou jedny z mnoha mezních případů,
které měly obrovský dopad a způsobily zásadní změny v americké společnosti“¹⁴.

Dalším možným důvodem pozitivního zobrazování právníků je Produkční kodex (The
Motion Production Code of 1930) nyní také znám jako Haysův kodex (Hays Code).
Produkční kodex byl vydán v roce 1930 a zavedl pravidla cenzury v americké filmové
produkci a distribuci, která vydržela až do roku 1968. Studia se pomocí kodexu odpoutala od
přísné státní kontroly. Předpis obsahoval vedle regulací týkajících se nahoty a klenění i
respektu k národnímu cítění, také normy ošetřující vyobrazování justice.

„III. Zákon, přirozený nebo lidský, nesmí být zesměšlován ani nesmí být
vytvářeny žádné sympatie pro jeho porušování.

¹²„... It cannot be so maintained unless the conduct and the motives of the members of our profession
are such as to merit the approval of all just men.“ (příklad autor), Canons of Prof'l. Ethics preamble. (1908).

¹³ BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal
of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ročník 55, číslo 4, s. 964. DOI: 55 N.Y.L.
Sch. L. Rev. 961.

¹⁴ „Many examples throughout history illustrate instances when lawyers have made momentous changes in the
social construct without stepping outside of their traditional legal roles. Roe v. Wade,⁵² Brown v. Board of
Education,⁵³ and Lawrence v. Texas⁵⁴ are a few of many landmark cases that have had enormous impacts on
and made fundamental changes to American society.“ (příklad autor), ANOKYE, Ashaki. America in Lawyers'
Hands: Lawyers as Social Actors. Geo. J. Legal Ethics. 2010, ročník 23, číslo 455.

Přirozeným zákonem se rozumí zákon, který je vepsán v srdcích celého lidstva, v tšíc základní principy práva a spravedlnosti určené sv domím.

Lidským právem se rozumí právo psané civilizovanými národy.

1. Zobrazení trestných činů proti zákonu je často nezbytné pro uskutečnění zápletky. Ale zobrazení nesmí navodit pocit úcty s trestným činem na úkor zákona, a se zločincem na úkor těch, kteří ho trestají.

2. Soudy země nesmí být zobrazovány jako nespravedlivé. To neznamená, že jednotlivý soud nesmí být zobrazován jako nespravedlivý, natož že jeden soudní úředník nesmí být zobrazen tímto způsobem. Avšak soudní systém této země nesmí utrpět v důsledku tohoto vyobrazení.¹⁵

Jak z citované pasáže můžeme postehnout, pravidla upravují přímo právo a jeho vyobrazování. Tato ustanovení mohla mít vliv na kladný charakter právníka, zvláště pak omezovala kritiku justičního systému obecně. Vznik Produkčního kodexu uvedlo do chodu rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v roce 1915, které říkalo, že filmy nepatří mezi umělecké formy a proto se na ně nevztahuje ochrana svobody slova. Aby zamezili filmům i cenzurám ze strany státu, vytvořili obchodní asociace a zavedli Produkční kodex. Všechny filmy promítané v amerických kinech potřebovaly osvědčení o schválení od obchodní asociace. Jak jsme již uvedli, tento kodex měl vliv od roku 1930 až do 1968 (i když v značně mírnější formě)¹⁶.

Probrali jsme potenciální problémy filmové vlny dobrých právníků a teď pojedeme přímo k filmům. Mezi nejznámější filmy této etapy, vyznačující se kladnými právníckými hrdiny

¹⁵, III. Law, natural or human, shall not be ridiculed, nor shall sympathy be created for its violation. By natural law is understood the law which is written in the hearts of all mankind, the greater underlying principles of right and justice dictated by conscience. By human law is understood the law written by civilized nations.

1. The presentation of crimes against the law is often necessary for the carrying out of the plot. But the presentation must not throw sympathy with the crime as against the law nor with the criminal as against those who punish him.

2. The courts of the land should not be presented as unjust. This does not mean that a single court may not be presented as unjust, much less that a single court official must not be presented this way. But the court system of the country must not suffer as a result of this presentation.“(překlad autor) Matt Bynum, The Motion Picture Production Code of 1930 (Hays Code), ArtsReformation.com (Apr.12, 2006), <http://www.artsreformation.com/a001/hays-code.html>.

¹⁶ BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ro. 55, č. 4, s. 965. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961

pat í: Jako zabít ptá ka¹⁷, Kdo seje vítr¹⁸, Nátlak¹⁹. Film , které bychom mohli zahrnout do naší analýzy je jist mnoho, ale z hlediska rozsahu probereme stru n jen tyto filmy.

4.1. Jako zabít ptá ka

Film Jako zabít ptá ka se odehrává v jižanském m ste ku Maycomb na za átku 30. let 20. století. D j je vypráv n sedmiletou dívkou Scout, která svýma o ima dít te sleduje, jak se její otec, Atticus Finch, estný právník, ujímá obhajoby ernocha Toma Robinsona, který je obvin n ze znásiln ní b lošské dívky. Ve filmu dramaticky kontrastuje touha Atticuse Finche po spravedlivém procesu jeho klienta (zvlášt když d kazy nenasv d ují, že by byl klient vinný) a primitivnost n kterých obyvatel m ste ka, kte í se dokonce Toma Robinsona v „hobn za zadostiu in ním“ pokusí zlyn ovat. Tento film, který na pozadí vykresluje rasovou nenávist tehdejší Ameriky, byl nato en podle stejnojmenného románu od Harper Leeové .

Práv v tomto mnohokrát oce ovaném filmu m žeme vid t zobrazení pokorného hrdinského právníka, který nehledá uznání ani slávu, ale snaží se co nejlépe obhajovat zájmy svého klienta, i když to znamená postavit se proti všem. Atticus Finch je zt lesn ním právníka podle pravidel etického právního kodexu 1908. Jeho moudrost dokládá i rada, kterou dává dce i Scout:

„Scout, Jestli se nau íš jeden trik, budeš lépe vycházet se všemi nejr zn jšími lidmi. Nikdy opravdov neporozumíš lov ku, dokud se nepodíváš na v ci z jeho úhlu pohledu ... Dokud si nevyzkoušíš jeho boty a neprojdeš se v nich.“²⁰

Nejenže Finch obhajuje Robinsona u soudu (za což se mu dostane opovržení ze strany obyvatel m ste ka), ale také v nuje p ípadu sv j soukromý as, když eká p ed v zením a zachra uje Robinsona p ed lyn ováním. Jeho estný charakter se projevil i p i k ížovém výslechu sv dk obžaloby, kdy se nenechal unést emocemi, a jednal s protistranou

¹⁷ Jako zabít ptá ka (To kill a mockingbird), (film). Režie Robert MULLIGAN. USA, 1962.

¹⁸Kdo seje vítr (Inherit the Wind), (film). Režie Stanley KRAMER. USA, 1960.

¹⁹ Nátlak (Compulsion), (film). Režie Richard FLEISCHER. USA, 1959.

²⁰Atticus Finch: „If you just learn a single trick, Scout, you'll get along a lot better with all kinds of folks. You never really understand a person until you consider things from his point of view... Until you climb inside of his skin and walk around in it.“ (p eklad autor), <http://www.imdb.com/character/ch0005740/quotes>, from To Kill a Mockingbird (1962).

s respektem a nenapadal ji slovně, ani je neztrapoval zbytečným prodlužováním výslechu. Jeho závěrečná řeč dokládá jeho zápal a touhu po spravedlnosti:

„Obžalovaný není vinen - ale někdo v této soudní síni je. Pánové, tebe, v této zemi, jsou naše soudy velkými prostředky k nastolení rovnosti. Před našimi soudy jsou všichni lidé stvořeni sobě rovnými. Nejsem idealista, abych pevně věřil v existenci našich soudů a porotního systému - to podle mě není žádný ideál. To je živoucí, fungující realita! Tebe jsem si jist, že vy, pánové, prozkoumáte bez záškoláckých kazy, které jste slyšeli, dojdete rozhodnutí a navrátíte tohoto muže jeho rodině. Ve jménu božím, ve jménu povinnosti. Ve jménu božím, věřte... Tomu Robinsonovi.“²¹

4.2. Další filmy s estetnými právníky

Kdo seje vítr je film inspirovaný skutečnou událostí a který se odehrává v roce 1925 na střední škole v jižanském městě ku Hillsboro. Učitel Bertram Cates chce své žáky seznámit s teorií evoluce, avšak je záhy zatčen, protože Darwinova teorie odporuje tehdejšímu platnému zákonu. Žaloby proti učiteli se ujme známý právník Brady, se kterým sympatizují i obyvatelé města (a souhlasí se zákonem, tak jak je). Naštěstí však existují i ti, co věří v pokrok a spravedlnost. Do jejich čela se postaví obhájce učitele Henry Drummond.

„Brady: Ale váš klient se mýlí. Je bláhový. Úplně se pomýlil.

Drummond: Jaká to škoda, že všichni neoplýváme vaší přínosnou znalostí o tom, co je dobré a co je špatné, pane Brady.“²²

Drummond i přes nedvěru a nesympatie, které vzbuzuje ve svém klientovi, dává vše proto, aby v obhajobě uspěl a aby v tomto medializovaném případě, v Americe vyhrál zdravý rozum nad zpátečnictvím a nesmyslností tohoto zákona.

²¹ „The defendant is not guilty - but somebody in this courtroom is. Now, gentlemen, in this country, our courts are the great levelers. In our courts, all men are created equal. I'm no idealist to believe firmly in the integrity of our courts and of our jury system - that's no ideal to me. That is a living, working reality! Now I am confident that you gentlemen will review, without passion, the evidence that you have heard, come to a decision and restore this man to his family. In the name of GOD, do your duty. In the name of God, believe... Tom Robinson.“ (příklad autor), <http://www.imdb.com/character/ch0005740/quotes>, from To Kill a Mockingbird (1962).

²² „Matthew Harrison Brady: But your client is wrong. He is deluded. He has lost his way.“ <http://www.imdb.com/character/ch0030530/quotes>, from Inherit of the wind (1960), (příklad autor).

„Drummond: Dobře, co potřebujete? Šibenici na to, ho pověsit?

Státní návladní Davenport: Tato poznámka je urážkou celé místní komunity.

Drummond: A tato komunita je urážkou světa.“²³

Posledním filmem této kategorie je *Nátlak*, film byl také natočen na motivy skutečného případu a vypráví o dvou mladých studentech elitních škol Atrii Strausovi a Judd Steinerovi. Tito dva studenti elitních škol, mladí, chytří, bohatí jsou obviněni z vraždy mladého chlapce Paulieho Kesslera. Dva zločinci, kteří byli odhaleni jen souhrou náhod, jak se ukazuje, vraždili jen pro „zábavu“ a o to je jejich čin hrůzostrašnější. Obhajoby se ujímá slavný právník Jonathan Wilk. A nepříjímán jak svými klienty, tak obyvateli města, byl to právník, který celý svůj život bojoval proti trestu smrti a tak s nasazením chránil proti popravě dva obžalované. Wilk se nesnažil dokázat, že jsou jeho klienti nevinní, ale pokoušel se je spravedlivými a čestnými prostředky uchránit od smrti. To můžeme vidět i na jeho závěrečné řeči z procesu:

„Ctihodnosti, jestli pověsíte tyto chlapce, obrátíte se do minulosti. Já se přimlouvám za budoucnost. Nejenom za tyto chlapce, ale za všechny, za všechny mladé. Nepřimlouvám se za tyto dva životy, ale za život samotný, za dobu, kdy se naučíme nenávidět přeměnou láskou, kdy se naučíme, že každý život stojí za to zachránit a že, milosrdenství je nejvyšší znak člověka. Ano, přimlouvám se za budoucnost. Přitom soudím se přimlouvám za lásku.“²⁴

Wilk v celoživotní zápalu přimlouvá proti trestu smrti a za prosazení humánního jednání i s nelidskými zločinci vypovídá o jeho morální vyspělosti a oddanosti sloužit spravedlnosti.

²³ „Henry Drummond: Well, what do you need? A gallows to hang him from?

Prosecutor Tom Davenport: That remark is an insult to this entire community.

Henry Drummond: And this community is an insult to the world.“ (překlad autor)

<http://www.imdb.com/character/ch0030530/quotes>, *Inherit of the wind* (1960)

²⁴ „Your Honor, if you hang these boys, you turn back to the past. I'm pleading for the future. Not merely for these boys, but for all boys, for all the young. I'm pleading, not for these two lives, but for life itself, for a time when we can learn to overcome hatred with love, when we can learn that all life is worth saving, and that mercy is the highest attribute of men. Yes, I'm pleading for the future. In this court of law, I'm pleading for love.“ (překlad autor). <http://genius.com/Richard-murphy-compulsion-closing-argument-against-capital-punishment-annotated>, *Compulsion* (1959).

Tendence zobrazování pozitivních právníků nebyla bez výjimek, ale jak jsme mohli vidět u mnoha slavných a oceňovaných filmů z 50. a 60. let převládá právě charakter hrdinského a estetického právníka. Avšak příští kapitola nám dokáže, že tento stav nebyl ani stálý ani neměnný.

5. Odporní právníci od 90. let až do současnosti

Tradice fascinací právníky a jejich negativní zobrazování v americké kultuře sahá až do počátku historie USA. Je to dáno také povahou právníckého povolání, které se na rozdíl od doktorského (které se vždy stará, nebo by měl, o blaho pacienta) snaží o řešení sporů založených na protichůdných zájmech.²⁵ Avšak negativní zobrazování právníků ve filmech se rozšířilo až od 70. let 20. století a ostře kontrastuje s hrdinskými filmovými právníky z 50. let. Jak jsme již říkali je těžko dohledatelné, jestli je veřejnost ovlivněna filmy nebo filmy ovlivňují ji, ale z mnoha výzkumů vyplývá, že americká společnost ztrácí od 70. let důvěru v právníky (ti získávají nižší pozitivní ohodnocení, než v tiskových zaměřeních jako jsou lékaři a učitelé)²⁶. To Asimow dokazuje na několika studiích v jeho článku, například odkládá studii, kterou provedla ABA prozkoumavající veřejného mínění v roce 1999: „Tento výzkum ukázal, že zatímco 30% respondentů nesmírně nebo velmi důvěřovalo v justiční systém Spojených států amerických jen 14% z nich nesmírně nebo velmi důvěřovalo právníkům. Naopak 27% respondentů mělo malou nebo žádnou důvěru v justiční systém, ale 42% respondentů nemělo žádnou nebo malou důvěru v samotné právníky.“²⁷ Toto nám názorně ukazuje, jak americká společnost více ztrácela důvěru v právníky i přesto, že někteří stále důvěřovali v justiční

²⁵ CLIFFORD, Robert A. The Impact of Popular Culture on the Perception of Lawyers. *Litigation*. 2001, ro. 28, . 1.

²⁶ ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies, *SSRN Electronic Journal* [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s.539.

²⁷ „It revealed that while 30% of respondents were extremely or very confident of the United States justice system, only 14% were extremely or very confident of lawyers.31 In contrast, 27% had slight or no confidence in the justice system but 42% had little or no confidence in lawyers.“ (Příklad autor), ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies, s.539. *SSRN Electronic Journal* [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295.

system. Paradoxní je, že právníci v USA z velké části justiciální systém také ovlivní a spoluvytváří. Dále si ukážeme další možné příčiny a pojítka s negativní proměnou právníků ve filmech.

Možnou okolností změny postavení právníků v očích veřejnosti je i vývoj právních kodexů ošetřující chování právníků. Ke změně došlo v roce 1969 na Model Code of Professional Responsibility (Vzorový kodex profesní odpovědnosti), který byl dále v roce 1983 nahrazen Model Rules of Professional Conduct (Vzorovými pravidly profesního chování). Oba tyto kodexy znamenaly obrát od aspiračních principů a pravidel obsažených v Canons (z roku 1908), které mnohdy trpěly i vágností a těžší vymahatelností.²⁸ Naopak tyto dva pozdější kodexy představovaly soubor detailních pravidel, které předepisovaly daný typ chování a ostatní typy zakazovaly. Nové kodexy se za cenu vzdání etických úvah a hodnot pokoušely dosáhnout snadnějšího porozumění a kontrolovatelnějšího dodržování, tedy nastavit nutný minimální standard. Můžeme se jen dohadovat, jestli novější kodexy, které si předsevzaly méně ambiciózní cíle, avšak lépe vymahatelné, odradily právníky, od toho, aby samy pokračovaly v sebezdokonalování a v hledání etických principů a nasměrovaly je jen k dodržování „nutného zla“. Je však jisté, že ABA prostřednictvím kodexů reagovala na výrazné změny v postavení právníků během 2. poloviny 20. století, které více rozvineme v dalších odstavcích.

Důvodem mohou být také dramatické změny, kterými právníká profese během 2. poloviny 20. století prošla. Například počet právníků ve Spojených státech amerických ital v roce 1960 286 000 lidí. Avšak roku 1999 to bylo již 946 000 lidí zaměstnaných v právnícké profesi.²⁹ Ale právnícký boom nepředstavoval jedinou změnu, rapidně vzrostly také právnícké platy. Zájnající právník ve velké prosperující advokátní firmě mohl v roce 1953 očekávat roční výdělek 4000 dolarů. Již v roce 1994 však zájnající právníci mohli ve velkých firmách vydělat až 70 000 dolarů ročně a ke konci 90. let až 100 000 dolarů. To samozřejmě ovlivnilo i filosofii a taktiky právníckých firem (například rozšířením právního a byznys poradenství, na úkor samotného zastupování v soudní síni).³⁰

Nicméně nejenom právníci, ale i samotná americká společnost prodělala mnoho změn. Jmenujme zvyšování objemu právní regulace, rostoucí nedvěru v instituce a centra moci (a

²⁸ ANDREWS, Carol. Standards of Conduct for Lawyers: An 800-Year Evolution. Southern Methodist University Law Review. 2005, . 57, s. 1445.

²⁹ BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ro. 55, . 4, s. 970. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961

³⁰ Ibid.

také rostoucí náklady a tlaky spojené se soudním řízením). V USA se v 2. polovině minulého století také množily soudní spory, který je způsoben vysokým počtem rozvodů, bankrotů a zločinů. Také trend soudit se v neopodstatněných případech se začíná prosazovat. Lidé se pak v těžkých životních situacích museli setkávat právníky, což je mnohem méně populární.³¹

A v neposlední řadě média mohou též zkreslovat veřejné mínění. Medializovaná veřejná řízení zobrazením složitých kauz zjednodušujícím a senzacechtivým způsobem škodí hlubšímu porozumění a vytváří mylný dojem. V neposlední řadě samotní právníci, nabízející své právní služby pomocí televizních spotů, lákají své potenciální klienty někdy až nechutným způsobem k využití jejich služeb (například právní služby k uniknutí pokuty za řízení v opilosti atd.).³²

Další okolností mohou být rozdílné hodnoty, které právníci začali uplatňovat. Právníci s plynutím času do právních profesí mohou být spojováni i zastupování zájmu bohatých a mocných klientů. V obcích veřejnosti pak vypadá podstata práce právníků jako ohýbání práva v zájmu klienta.³³

Nemůžeme opomenout ani roli složitosti justičního systému, která dává laikovi mnohdy pocit bezmoci a frustrace. Tváří v tvář zamotanému systému právníků pak člověk také cítí neschopnost rozpoznat dobrého právníka od špatného. Tyto problémy často pramení ze znalostí justičního systému založených jen na konzumaci populární kultury a následnému mylnému pochopení i neporozumění věci.³⁴ Asimow ve svém článku *Bad Lawyers in the Movie* rozvíjí také rozdílné pojetí spravedlnosti, které pojímá veřejnost a právníci: „Z pohledu právníka je pro dosažení spravedlnosti nutné, aby obviněný mohl využít práva jako je spravedlivý proces, důvodné pochybnosti a výsady nevypovídat proti sobě. Tento pohled však v tšine veřejnosti nesdílí, zvláště pokud jde o trestní právo. V tšina lidí si myslí, že spravedlností znamená odhalit pravdu bez ohledu na spornost řízení, procesní podmínky, mezery v zákonech, pochybení policie nebo státního zastupitelství nebo právnícké triky.“³⁵

³¹ ASIMOW, Michael R. *Bad Lawyers in the Movies*. SSRN Electronic Journal [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s.543-548.

³² *Ibid.*

³³ ASIMOW, Michael R. *Bad Lawyers in the Movies*. SSRN Electronic Journal [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s.536.

³⁴ CLIFFORD, Robert A. *The Impact of Popular Culture on the Perception of Lawyers*. *Litigation*. 2001, ro. 28, . 1, s. 70.

³⁵ „As lawyers see it, justice requires that an accused person have the benefit of appropriate process, such as the reasonable doubt rule or the privilege against self incrimination. 5 This perspective is not shared by most members of the public, especially when it comes to criminal law. Most people think that justice means finding

Svou roli také nepochybně hraje změna v cenzenze filmů. V roce 1968 byl Hollywood's Production Code (který, jak jsme již zmínili, zakazoval určitým způsobem zobrazovat právo a osoby s ním spojeným) nahrazen moderní filmový ratingový systém³⁶ (Filmový ratingový systém), který již povoluje filmovým tvůrcům zobrazovat právníky, jak sami chtějí. Tento systém (který není povinný i když mnoho kin nechce promítat neohodnocené filmy) posuzuje vhodnost filmu (podle obsahu) pro jisté diváky (děti, mladiství, plnoletí atd.).³⁷ Tento systém tedy spíše hodnotí přístupnost/ vhodnost filmu pro jednotlivé skupiny diváků, než že by cenzuroval a omezoval režii a produkci.

Především argumenty svědčí, že pro zhoršení obrazu právníků mohlo být mnoho příčin. Dále budeme analyzovat tyto filmy, kde je negativní charakter právníka patrný a který pocházejí z tohoto období.

5.1. Šábel v advokát³⁸

Mladý ambiciózní právník Kevin Lomax, který ani jednou neprohrál u soudu, žije se svou novomanželkou Mary Ann v rodném městě Gainsville. Avšak po dalším úspěchu (při obhajobě uhořelého za sexuální obtěžování), je mu nabídnuta práce pro významnou advokátní firmu v New Yorku. Lomax jí přijme a i se svou ženou se přestěhuje do velkoměsta. Ze začátku si oba užívají chuť moci a peněz, ale záhy za sebou oba ztrácejí půdu pod nohama. Kevinovi se postupně otvírá skutečný pohled na firmu, pro kterou pracuje, a Mary Ann začne pronásledovat vidiny démonů. Celý děj korunuje fakt, že majitel firmy John Milton je samotný šábel. Asimow trefně komentuje: ...Nejhorší ze všeho je, že šéf partner, John Milton, je šábel sám. Je to tak, Satan sám přišel na to, že být nejvyšším zvířetem z wall streetské firmy je „nejlepším vstupem do zákulisí“. „Je to nové kněžství.“ Film Šábel v advokát posouvá protiprávnícké filmy na novou úroveň, doslovným demonizováním profese.“³⁹

the truth regardless of the adversarial system, procedural technicalities, statutory loopholes, police or prosecutorial misconduct, or lawyers' tricks.“ (překlad autor). ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies. SSRN Electronic Journal [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s. 536.

³⁶ Motion Picture Association of America's (MPAA) film-rating system

³⁷ <http://www.mpa.org/film-ratings/>

³⁸ Šábel v advokát (the Devil's Advocate), (film). Režie Taylor HACKFORD. USA, Německo, 1997.

³⁹ „Worst of all, John Milton, the managing partner, is The Devil. That's right, Satan himself has figured out that being top gun in a Wall Street firm is the "ultimate backstage pass. It's the new priesthood." The

Nyní k samotné charakteristice Kevina Lomaxe, ústřední postavy filmu. Lomax a jeho právní kolegové vidí ve své profesi hlavně vydávání peněz a od toho se odvíjí i jejich hodnoty. Ve filmu jsou peníze spojené i s výmnou za život, jak to dokládá dvojnásobná replika mezi Lomaxem a Miltonem:

„Milton: Tak, nehostili jsme vás dobře?

Lomax: Velmi dobře, děkuji Vám.

Milton: A tvá žena? Bavila se dobře?

Lomax: To určitě bavila, bylo to skvělé. Celá tahle věc je skvělá.

Milton: To je naše tajemství. Zabít vás laskavostí.“⁴⁰

Zajímavá je také Lomaxova reakce na informaci, že Milton je zapletený do praní špinavých peněz, prodeji zbraní a podplácení soudců⁴¹: „Co bys chtěl? Je to právník!“⁴² Stejně tak jako si Lomax cenil peněz, si cenil také vítězství. Nesnažil se prosadit spravedlnost i dobro, ale vyhrávat. A pro výhru se nebál použít i nemorální prostředky:

„Milton: Ten den v metru, co jsem ti říkal? Jaká slova jsem ti říkal? Možná byl tvůj čas prohrát. Ty sis to nemyslel.

Lomax: (zuří) Prohrát? Já neprohrávám! Já vyhrávám! Vyhrávám! Jsem právník! Je to moje práce, tohle já dělám!

Milton: Koním svou věc.“⁴³

Devil's Advocate takes anti-lawyer movies to a new level by literally demonizing the profession.“ (překlad autor). ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies. SSRN Electronic Journal [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s. 535.

⁴⁰ John Milton: So... have we been treating you well?

Kevin Lomax: Very well, thank you.

John Milton: And your wife? She had a good time?

Kevin Lomax: She sure has, it's been great. The whole thing's been great.

John Milton: That's our secret. Kill you with kindness. (Překlad autor),

<http://www.imdb.com/character/ch0006420/quotes>, the Devil's Advocate (1997).

⁴¹ BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW. 2011, ro. 55, . 4, s. 976. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961

⁴² „What . . . do you want? He's a lawyer!“ (Překlad autor), the Devil's Advocate (1997).

⁴³ John Milton: That day on the subway, what did I say to you? What were my words to you? Maybe it was your time to lose. You didn't think so.

Kevin Lomax: [raging] Lose? I don't lose! I win! I win! I'm a lawyer! That's my job, that's what I do!

John Milton: I rest my case. (Překlad autor), <http://www.imdb.com/character/ch0006420/quotes>, the Devil's Advocate (1997).

Tetí Lomaxova vlastnost protkaná napří filmem je pýcha. Pýcha ho pohání k neustálému vítězení a žene ho do New Yorku. Jeho zahlednost do sebe a do jeho cesty k úspěchu mu nakonec zničí život a vezme vše, co bylo doopravdy dležitě (ženu, nenarozené dítě). Tento asi nejtypičtější film- právník „záporák“, dovádí do extrému všechny vlastnosti píšizované advokátem (touha po penězích, arogance, pýcha, ad.) a tragikomicky usuzuje, že nejbližší povolání áblovi je právník.

5.2. Ostatní filmy se zlotilými právníky

Prvotní strach⁴⁴ je další film, ve kterém můžeme vidět neestného právníka. Martin Vail je prominentní právník známý v Chicagu svými nekalými taktikami u soudu i v jednání s lidmi. Proto když je známý biskup Rushman zavražden, Vail vidí v případě příležitost jak se zviditelnit a tak vezme zadarmo obhajobu podezřelého Arona Stampler. Aron Stampler je bývalý biskup v ministrant, kterého policie zadržela, když utíkal zakrvácený z místa činu. Vail za ně pracovat na případě a má v úmyslu zase úspěšně vyhrát. Avšak případ není až tak jednoduchý, jak se zdá a zamotává se s tím, jak na povrch vyplouvají další děkazy.

Pravdou je, že Martin Vail je spíš ambivalentní osobou. Na jednu stranu vítí ve své poslaní jako advokáta, v potěbu dobré obhajoby a práv pro zloince, na druhou stranu byl zahleděn do sebe a z jeho práce vyplývalo, že mu jde o peníze a prestiž:

„Martin Vail: První věc na kterou se zeptám nového klienta je: „Šetřil jste si na deštivé dny? Hádejte co? Prší.“⁴⁵

Nicméně peníze a pýchy, který sebou přinášely, nebylo jediné, co Vaila pohánělo. Vail byl zároveň velmi narcistický, to můžeme vidět, například když dává rozhovory novinářům, kouká se na sebe v televizi a i na faktu, že vezme tento medializovaný případ. Při rozhovoru novinářů:

⁴⁴ Prvotní strach (Primal Fear), (film). Režie Gregory HOBLIT. USA, 1996.

⁴⁵ „Marty: First thing that I ask a new client is "Have you been saving up for a rainy day? Guess what? It's raining.““ (Příklad autor), http://www.imdb.com/title/tt0117381/quotes?ref=tt_ql_3, Primal Fear (1996).

„Martin Vail: Proč riskovat s penězi, když můžete riskovat s lidskými životy? To byl vtip. Dobře, věku vám to. Vím v předstihu, že lidé jsou nevinní, dokud jim vina není prokázána.“⁴⁶

A i když Vail, jak zde vidíme, ctí jistý respekt k spravedlnosti, jeho arogance a sebestřednost mu brání chovat se estetně. Martin Vail se nebojí svým arogantním chováním obcházet zákoní a etické normy, aby dosáhl toho, co chce:

„Martin Vail: Jestli chcete spravedlnost, běžte do bordelu. Jestli se chcete nechat vyjebat, obraťte se na soud.“⁴⁷

A na to také ve filmu doplatí.

Poslední film Erin Brockovich⁴⁸ je v něčem jiný a to tím, že hlavním hrdinou není právník, ale laická postava zvenčí. Film byl vybrán, protože předznamenává novou tendenci v amerických filmech. A tou stále zůstávají negativní a neschopní právníci, avšak do děje ještě vstupují laici zvenčí, kteří díky svému selskému rozumu, nakonec vše zachrání a zajistí spravedlnost.⁴⁹ Jak jsme již na chvíli hlavním hrdinou je Erin Brockovich, rozvedená svobodná matka tří malých dětí. Erin nemá ani práci ani peníze a navíc zrovna prohrála soudní spor o odškodnění za zranění. Proto přesvědčí svého právníka Eda Masryho, aby ji zastal jako sekretářku. Ten ze začátku není nadšen, ale pak svolí. Erin se v práci snaží a náhodou narazí na případ, ze kterého se vyklube znečištění podzemních vod. Obyvatele Hinkley jsou dlouhodobě tráveni chromem a na jejich zdraví se to negativně projevuje. Erin se rozhodne za postižené obyvatele bojovat a přiměje Eda Masryho pustit se do sporu s velkou chemickou firmou PG&E.

Zajímavé je na tomto filmu vykreslení dvou typů charakteru právníků. Na jedné straně je Ed Masry, postarší právník, který má rád své pohodlí a nerad riskuje. To je vidět i na jeho přístupu k případu znečištění vody, do kterého nechce jít, dokud z něj nekouká dost peněz.

⁴⁶ „Marty: Why gamble with money when you can gamble with people's lives? That was a joke. All right, I'll tell you. I believe in the notion that people are innocent until proven guilty.“ (Překlad autor), http://www.imdb.com/title/tt0117381/quotes?ref_=tt_ql_3, Primal Fear (1996).

⁴⁷ „Marty: "If you want justice, go to a whorehouse. If you wanna get fucked, go to court."“ (Překlad autor), http://www.imdb.com/title/tt0117381/quotes?ref_=tt_ql_3, Primal Fear (1996).

⁴⁸ Erin Brockovich, (film). Režie Steven SODERBERGH. USA, 2000.

⁴⁹ Tímto trendem (který nebylo možno rozvést vzhledem k rozsahu práce SVOC) se zabývá i lánek: MCCANN, Michael a William HALTOM. Ordinary Heroes vs. Failed Lawyers-Public Interest Litigation in Erin Brockovich and Other Contemporary Films. Law. 2008, vol. 33, issue 4, s. 1043-1070. DOI: 10.1111/j.1747-4469.2008.00131.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1747-4469.2008.00131.x>

Také se na místo budování vztahu s klienty (které obstarává Erin) stará jen o ekonomické hledisko a bojí se p i možné proh e zbankrotování :

„Masry: Dob e, tady máš dohodu. Když a pouze když, najdete všechny d kazy tohle podložit, ud lám to, ujmu se toho.

Brockovich: D láte dobrou v c, pane Masry.

Masry: Jojo. P ipome mi to až budu vyhlašovat bankrot.“⁵⁰

Profesn Masry také moc nevyuniká i nevzd laná Erin toho dokáže se svou pílí za ídit daleko víc a dát celý p ípad dohromady. Dalším typem jsou korporativní právníci, zastupující PG&E. Ti jsou zobrazeni jako dob e oble ení „roboti“ bez sv domí, kte í chrání zájmy svého klienta, a to nevinné lidi stojí, co to stojí:

„Erin: Nebo co byste o ekávali, že n kdo zaplatí za svou d lohu, paní Sanchez. Potom vezm te svou kalkula ku a vynásobte to stem. Vše menší než tohle je ztráta našeho asu.

(p. Sanchez si vezme sklenici vody)

Erin: Mimochodem, tuto vodu jsme p ivedli speciáln pro vás. Pochází ze studn v Hinkley.

Sanchez: (Postaví sklenici, aniž se napila) Myslím, že jednání je u konce.

Masry: To si pište.“⁵¹

Celý film je navíc prodchnutý odporem k právník m:

„Donna Jensen: Vy jste právní ka?

Erin Brockovich: Ne, ne... Nenávidím právníky. Jen pro n pracuji.“⁵²

⁵⁰ Ed Masry: Okay, here's the deal: If, and only if, you find all the evidence to back this up, I'll do it, I'll take it on.

Erin Brockovich: You're doing the right thing, Mr. Masry.

Ed Masry: Yeah, yeah, yeah. Remind me of that when I'm filing for bankruptcy.(P eklad autor), http://www.imdb.com/title/tt0195685/quotes?ref_=tt_ql_3, Erin Brockovich (2000).

⁵¹ ?Or what you might expect someone to pay you for your uterus, Ms. Sanchez. Then you take out your calculator and you multiply that number by a hundred. Anything less than that is a waste of our time.

[Ms. Sanchez picks up a glass of water]

Erin Brockovich: By the way, we had that water brought in specially for you folks. Came from a well in Hinkley.

Ms. Sanchez: [Puts down the glass, without drinking] I think this meeting is over.

Ed Masry: Damn right it is.“.(P eklad autor), http://www.imdb.com/title/tt0195685/quotes?ref_=tt_ql_3, Erin Brockovich (2000)

Tento film ukazuje, že zdravý rozum Erin nakonec překoná hloupé nebo zlé právníky a „dobro“ vyhraje.

6. Závěr

Pro je důležité zkoumat zobrazování právníků ve filmech? Pro je důležité soustedit se na vývoj charakteru právníků? Protože popkultura (v našem případě hollywoodské filmy) funguje zároveň jako následovník i tvůrce veřejného mínění. Jako následovník tím, že odráží mýty a názory zakoreněné ve společnosti. Filmové příběhy zobrazují (často přehnaně i zkresleně), pohled na realitu z úhlu diváka a filmových tvůrců. Zároveň však popkultura, jako tvůrce veřejného mínění, posiluje a utváří názory. Filmová je velmi efektivní při sobě na emoce diváka (hudbou, herci, scénárem) a zanechává dlouhodobý obraz v jeho paměti.⁵³ A toto studium právnických filmů je nezbytné i pro české publikum. Nejen protože většina filmů uváděných v tuzemských kinech pochází právě z hollywoodské produkce, ale i kvůli globalizaci ve světě a prosazování mezinárodního práva (jak soukromého, tak veřejného), které sblíží naše právní kultury.

Poslední a možná nejvýznamnější je morální výzva, kterou nám právníké filmy přinášejí. Jestliže jsou právníci v posledních dekadách filmy charakterizováni jako bezohlední, nelidští a popenězí toužící individualisté, neměli bychom se pokoušet změnit naši profesi právě v těchto bodech, kde je kritika oprávněná? Neměli bychom sami sebe postavit před zrcadlo a ptát se: Nestávám se takovým člověkem? Obhajuji každého klienta, jak nejlépe dovedu a cestnými prostředky? Snažím se jako součást justičního systému prosazovat spravedlnost? Nesloužím namísto toho popenězí? Jako právníci máme důležité roli, není to pouze soudce, kdo vynáší rozsudek, ale v širším pojetí je vynášíme všichni naší prací. V oběh veřejnosti by měla být právníká profese úctyhodná, avšak není, a právníci sami jsou jediní, kdo to mohou změnit.

⁵² „Donna Jensen: You're a lawyer?

Erin Brockovich: NO, no... I hate lawyers. I only work for them.“ (Překlad autor), http://www.imdb.com/title/tt0195685/quotes?ref_=tt_ql_3, Erin Brockovich (2000)

⁵³ „ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies. SSRN Electronic Journal [online]. [cit. 2015-03-30]. DOI: 10.2139/ssrn.159295, s. 548-552.

7. Bibliografie

ŠKOP, Martin. --*právo, jazyk a p íb h*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013, 182 s. ISBN 978-808-7284-377.

RE, Edward D. "The Causes of Popular Dissatisfaction with the Legal Profession. *St. John's Law Review*. 2012, ro . 68, . 1.

ANOKYE, Ashaki. America in Lawyers' Hands: Lawyers as Social Actors. *Geo. J. Legal Ethics*. 2010, ro . 23, . 455.

RAFTER, Nicole. American Criminal Trial Films: An Overview of Their Development, 1930-2000. *Journal of Law and Society*. 2001, vol. 28, issue 1, s. 9-24. DOI: 10.1111/1467-6478.00175.

American lawyers. New York: Oxford University Press, 1989, xv, 406 p. ISBN 01-950-5140-8.

KAMIR, Orit. ANATOMY OF HOLLYWOOD'S HERO-LAWYER: A LAW-AND-FILM STUDY OF THE WESTERN MOTIFS, HONOR-BASED VALUES AND GENDER POLITICS UNDERLYING ANATOMY OF A MURDER. *Studies in Law Politics and Society*. 2005, . 6, s. 67. DOI: 10.1016/S1059-4337(04)35003-9. Dostupné z: [http://www.emeraldinsight.com/10.1016/S1059-4337\(04\)35003-9](http://www.emeraldinsight.com/10.1016/S1059-4337(04)35003-9)

ASIMOW, Michael R. Bad Lawyers in the Movies. [online]. [cit. 2015-04-10]. DOI: 10.2139/ssrn.159295.

BEARD, A.S. From Hero to Villain: The Corresponding Evolutions of Model Ethical Codes and the Portrayal of Lawyers in Film. *NEW YORK LAW SCHOOL LAW REVIEW*. 2011, ro . 55, . 4, s. 961-980. DOI: 55 N.Y.L. Sch. L. Rev. 961.

GIGLIO, Ernest D. *Here's looking at you: Hollywood, film*. 3rd ed. New York: Peter Lang, c2010, xxvii, 358 p. ISBN 9781433106446.

MONACO, James. *Jak íst film: sv t film , médií a multimédií : um ní, technologie, jazyk, d jiny, teorie*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004, 735 s. Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6.

MACHURA, Stefan, Peter ROBSON a Richard K. SHERWIN. Law and Film: Introduction. *Journal of Law and Society*. 2001, vol. 28, issue 1, s. 1-14. DOI: 10.1057/9781137013248.0005.

ASIMOW, Michael R. Lawyers and Popular Culture: Bad Lawyers in the Movies,. *Nova Law Review*. 2000, ro . 24, . 2, s. 533-594. DOI: 10.2139/ssrn.159295.

MCCANN, Michael a William HALTOM. Ordinary Heroes vs. Failed Lawyers-Public Interest Litigation in Erin Brockovich and Other Contemporary Films. *Law*. 2008, vol. 33, issue 4, s. 1043-

1070. DOI: 10.1111/j.1747-4469.2008.00131.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1747-4469.2008.00131.x>

ELKINS, James, Thomas LEITCH, Dwi LAWYER a Dwi LAWYER. Reading Lawyer Films: Reading. *Recherche et pratiques pédagogiques en langues de spécialité*. 2006, Vol. XXV N° 1, s. 241-264. DOI: 10.4016/31464.01.

ELKINS, James R. Reading/Teaching Lawyer Films. *Vermont Law Review*. 2004, ro . 28, . 4, s. 813-879.

ANDREWS, Carol. Standards of Conduct for Lawyers: An 800-Year Evolution. *Southern Methodist University Law Review*. 2005, . 57, s. 1385-1458.

The Causes of Popular Dissatisfaction with the Administration of Justice. ISBN 10.1177/001112876401000403.

CLIFFORD, Robert A. The Impact of Popular Culture on the Perception of Lawyers. *Litigation*. 2001, ro . 28, . 1.

STRICKLAND, Rennard a Frank T READ. *The lawyer myth: a defense of the American legal profession*. Athens, OH: Swallow Press/Ohio University Press, c2008, xxii, 152 p. ISBN 08-040-1111-7.

AUERBACH, Jerold S. *Unequal justice: lawyers and social change in modern America*. 1. pbk. ed. London [u.a.]: Oxford Univ. Press, 1977. ISBN 978-019-5021-707.

GREENFIELD, Steve a Guy OSBORN. Where Cultures Collide: The Characterization of Law and Lawyers in Film. *International Journal of the Sociology of Law*. 1995, vol. 23, issue 2, s. 107-130. DOI: 10.1006/ijsl.1995.0007.

8. Další zdroje

<http://www.artsreformation.com/a001/hays-code.html>.

<http://www.csfd.cz/film/12380-jako-zabit-ptacka/>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10493277115-jako-zabit-ptacka/21338147627/>

<http://www.fdb.cz/film/jako-zabit-ptacka-to-kill-a-mockingbird/popis-obsah/9336>

<http://25fps.cz/2011/kodex-filmove-produkce-z%C2%A0roku-1930-haysuv-kodex/>

<http://www.imdb.com/character/ch0005740/bio>

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/16990-kdo-seje-vitr/>

<http://www.csfd.cz/film/4061-dabluv-advokat/>

http://www.imdb.com/title/tt0118971/?ref_=ttqt_qt_tt

<http://www.csfd.cz/film/15095-prvotni-strach/>

http://www.imdb.com/title/tt0117381/?ref_=fn_al_tt_1